

ТЕМА 1.

СУТНІСТЬ І ВИДИ ПОДАТКІВ

Зміст теми: Економічна суть і зміст податків. Податки в системі фінансових відносин. Характерні ознаки і організаційні форми прояву податків. Об'єктивна необхідність податків. Основні функції і призначення податків. Роль податків у перерозподілі ВВП і національного доходу. Фіскальне значення податків. Податкове регулювання економіки. Поняття елементів податку. Об'єкт і платник податку. Податкова ставка та її види. Податкові пільги. Порядок обчислення податку. Види податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що справляються на території України. Прямі і непрямі податки. Податки на доходи, споживання і майно. Податки з юридичних і фізичних осіб. Загальнодержавні податки і збори. Місцеві податки і збори.

Необхідно знати: сутність податків, їх функції, принципи оподаткування, класифікацію податків за різними ознаками.

Ключові терміни та поняття: податки, збори, юридичні та фізичні особи, бюджет, фінансові відносини, цільові фонди, фіскальна функція, регулююча функція, податкова система.

План

- 1.1. Соціально-економічна суть податків.
- 1.2. Функції податків.
- 1.3. Елементи податку, їх характеристика.
- 1.4. Види податків та їх класифікація.

Методичні рекомендації до вивчення теми

1.1. Соціально-економічна суть податків

Податок як соціально-економічна категорія виражає основні риси і властивості фінансів у будь-якій економіці ринкового типу. Це - важлива фінансова категорія, що відображає форму економічних відносин держави із суб'єктами господарювання та населенням.

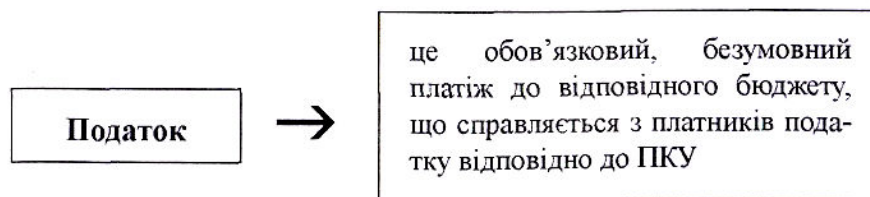
Податки акумулюються в доходах бюджетів різних рівнів, окрім них існують інші обов'язкові платежі, а саме:

Плата передбачає еквівалентність відносин платника з державою. Розмір її залежить від розміру ресурсів, що використовуються.

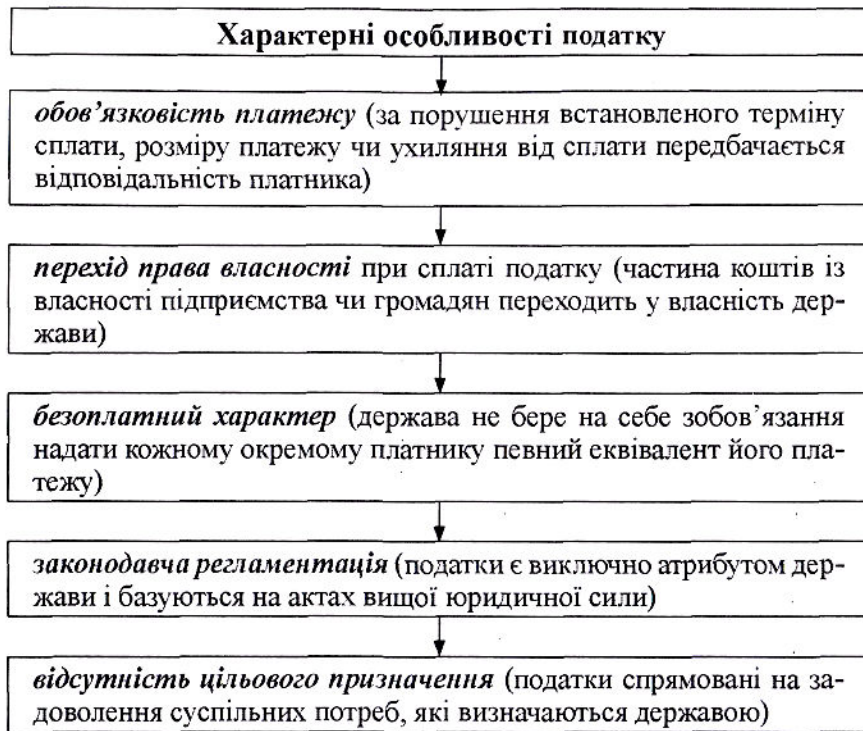
Відрахування відображають цільове призначення платежів, вони відносяться на витрати виробництва і включаються у собівартість продукції.

Податок призначений для утримання державних структур і для фінансового забезпечення виконання ними своїх функцій.

Згідно нового Податкового Кодексу України (далі - ПКУ) розрізняють два поняття: податок і збір.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

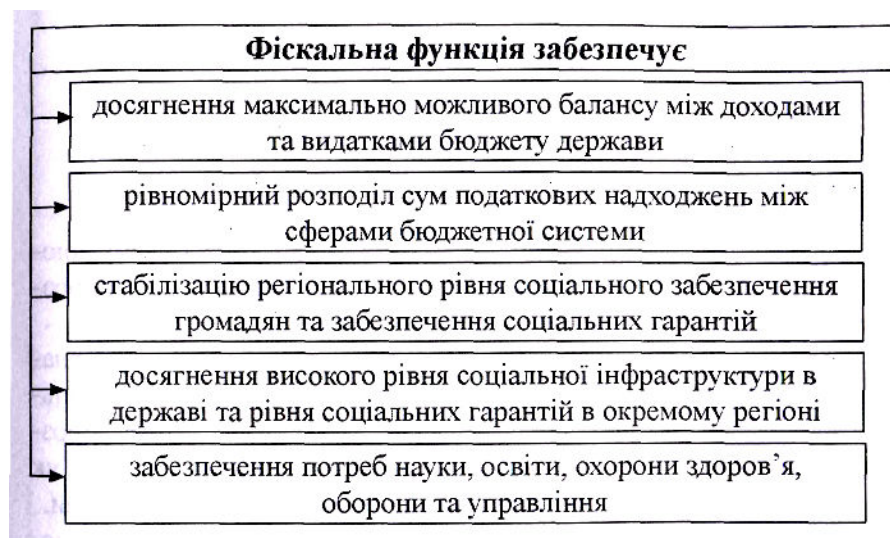
Стягнення податків здійснюється лише за наявності фактичного складу об'єкта оподаткування, передбаченого у нормативних актах. Обов'язковою умовою для залучення до оподаткування виступає наявність у платника самостійного джерела доходу або певного майна.

1.2. Функції податків

Виходячи із сутності податків, які виступають необхідними елементами централізації частини національного продукту в бюджеті для суспільних благ і засобами перерозподілу цієї вартості, можна виділити три функції податків:

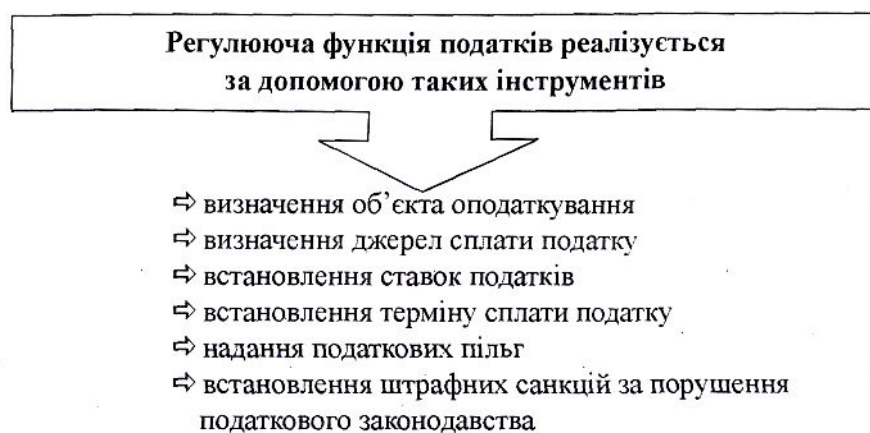
Фіскальна функція спрямована на формування фінансових ресурсів держави шляхом залучення податків. Вона забезпечує об'єктивні умови для формування матеріальної основи функціонування суспільства.

З огляду на цю функцію, податки повинні відповідати таким вимогам, як:

- *рівнонапруженість* - надходження податків повинно бути рівномірним протягом бюджетного року;
- *стабільність* - визначаються гарантії того, що передбачені законом податкові надходження будуть отримані у повному обсязі;
- *рівномірність* - податки повинні рівномірно надходити по всіх територіальних рівнях.

Регулююча функція полягає в тому, що завдяки податкам, держава може регулювати різні аспекти соціально-економічного життя на всіх рівнях економіки. За допомогою цієї функції створюються спеціальні механізми, які забезпечують баланс економічних інтересів держави, юридичних і фізичних осіб.

У складі регулюючої функції податків розглядається і стимулююча функція. Оскільки податки повинні бути також стимулом для розвитку підприємницької діяльності.

Контрольна функція розкривається у тому, що податки є сигналізатором якісних і кількісних пропорцій, які складаються в соціально-економічному житті суспільства в результаті розподілу і перерозподілу ВВП. Це створює можливості для використання податків як засобів контролю. Функцію контролю здійснюють податкові органи.

Соціально-економічний характер податків виявляється в одночасному поєднанні усіх трьох функцій.

1.3. Елементи податку, їх характеристика

При вивченні особливостей податкової системи і механізмів оподаткування необхідно мати розуміння податкової термінології і понять, які розкривають суть оподаткування. Це дасть можливість зрозуміти природу податків і визначить основні елементи, які зумовлюють внутрішній зміст даного поняття.

Основними елементами податку є:

Елементи податку

платники податку – фізичні чи юридичні особи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування і на яких покладено обов'язок сплати податків та зборів

об'єкт оподаткування – предмет чи процес, що підлягає оподаткуванню

база оподаткування – фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання

ставка податку – це законодавчо встановлений розмір податку на одиницю виміру бази оподаткування. Ставки можуть бути: базові (основні), граничні, абсолютні та відносні

податкова пільга – законодавчо встановлене звільнення правил платника податків від обов'язку сплати податку та збору. Податкова пільга надається шляхом: *податкового вирахування (знижки)*, що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; *зменшення податкового зобов'язання* після нарахування податку та збору; *встановлення зниженої ставки* податку та збору; *звільнення від сплати* податку та збору

порядок обчислення податку – здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосування відповідних коефіцієнтів

податковий період – період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів. Податковим періодом може бути: рік, квартал, місяць, день

строк та порядок сплати податку – строком є період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку. Сплата здійснюється в грошовій формі у національній валюті України, крім випадків, передбачених ПКУ або законами з питань митної справи

строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку – податкова декларація подається за звітний період в установлені ПКУ строки органу державної податкової служби, в якому перебуває на обліку платник податків. Платник зобов'язаний подавати податкові декларації щодо кожного окремого податку, платником якого він є, відповідно ПКУ незалежно від того, чи провадив такий платник податку господарську діяльність у звітному періоді

Додатковими елементами системи оподаткування є:

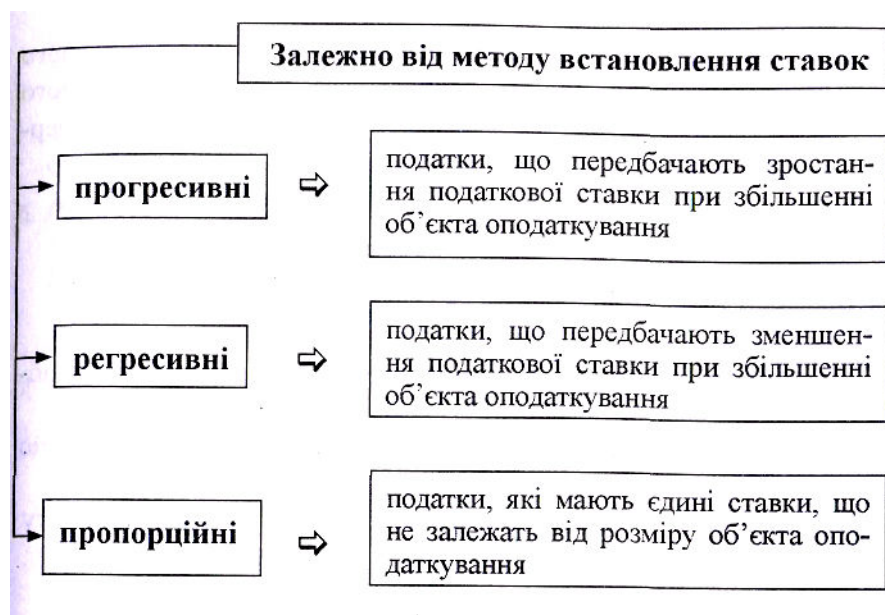
1. **Норма оподаткування** - відношення податкових надходжень до податкової бази.
2. **Податковий борг** - це величина не внесених у встановлений термін сум податку, а також штрафні санкції за порушення терміну сплати податку.
3. **Податкова застава** - це матеріальне або майнове забезпечення непогашеного вчасно податкового зобов'язання.
4. **Податкові канікули** - відстрочення на певний період належних до сплати сум податків або повне звільнення від сплати податку протягом певного періоду.
5. **Податкове право** - сукупність правових норм, що регулюють відносини в галузі податків.
6. **Джерело сплати податку** - фонд, із якого сплачується податок (податок може сплачуватись із доходу, отриманого в різних формах, майна чи капіталу).
7. **Податкова декларація, розрахунок** - документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених ПКУ) контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.
8. **Податковий кредит** - термінова відстрочка податку, який належить до сплати (полягає в перенесенні терміну сплати податку на користь платника, тобто платник податку користується коштами, які належить зарахувати до бюджету).
9. **Податковий тиск** - відношення загальної суми податкових зборів до сукупного національного продукту.
10. **Податкове розслідування** - виявлення і розслідування фактів ухилення від оподаткування шляхом приховування доходів та інших об'єктів оподаткування.
11. **Ухилення від сплати податків** - дії платників податків, спрямовані на несплату податків шляхом зниження доходу чи оцінки майна або повного приховування їх.

1.4. Види податків та їх класифікація

Усі податкові платежі можна класифікувати за такими ознаками:

1. Залежно від бюджетного устрою держави	податки, що сплачуються до державного бюджету
	податки, що сплачуються до місцевих бюджетів
	змішані податки
	податки і збори, що формують державні цільові фонди
2. Залежно від форми оподаткування	прямі (стягуються з доходу)
	непрямі (включаються у ціну товару і перекладаються на наступного споживача)
3. Залежно від рівня державних структур, що встановлюють податки	місцеві – встановлюють місцеві органи влади
	загальнодержавні – встановлюють вищі органи державної влади
4. За економічним змістом об'єкта оподаткування	податки на доходи – стягують з доходів юридичних і фізичних осіб (об'єктом оподаткування виступає прибуток і зарплата)
	податки на споживання – існують у формі непрямих податків
	податок на майно – встановлюють на основі оцінки рухомого і нерухомого майна
5. За способами стягнення	розкладні – спочатку встановлюється загальна сума податків, а потім цю суму розкладають на окремі частини за територіальними одиницями та між платниками
	окладні – встановлення ставок, а потім розміру податку для кожного платника окремо (загальна величина податку формується як сума платежів окремих платників)
6. За суб'єктом оподаткування	податки з юридичних осіб (податок на прибуток підприємств)
	податки з фізичних осіб (податок з доходів фізичних осіб)
	змішані (плата за землю, податок на нерухоме майно)

Також можна класифікувати податки залежно від методів встановлення відсоткових ставок:

Завдання для виконання

Завдання 1.

Знайти відповідне визначення для кожного наведеного терміну.

Термін	Визначення
1. Суб'єкт оподаткування	А – майно, доход або нематеріальні активи, з наявністю яких закон пов'язує виникнення податкових зобов'язань
2. Об'єкт оподаткування	Б – особа, що реально сплачує податок, та на яку здійснюється остаточний податковий тиск як на кінцевого споживача
3. Носій податку	В – термін, протягом якого формується податкова база й остаточно визначається розмір податкового зобов'язання
4. Предмет оподаткування	Г – це доходи чи їхня частина, вартість ряду товарів, майно платника податків, окремі види їхньої діяльності, додана вартість і інші об'єкти, встановлені законодавчими актами
5. Ставка податку	Д – сукупність базових ідей, застосовуваних у податковій сфері
6. Податкова база	Е – система наукових знань про суть і природу податків, їхню ролі і значенні в житті суспільства
7. Податкові пільги	Є – особа (юридична чи фізична), що реалізує юридичний обов'язок сплати податку
8. Принципи оподаткування	Ж – розмір податку з одиниці виміру об'єкта оподаткування
9. Податкова теорія	З – кількісне вираження предмету оподаткування
10. Податковий період	И – повне чи часткове звільнення від податків суб'єктів відповідно до чинного законодавства

Завдання 2.

Вибрати правильний варіант відповіді.

1. Податки характеризуються як:

1) збори, відрахування, платежі підприємств у міністерства;

2) форма фінансових відносин між державою і підприємствами, по будована на основі еквівалентного обміну;

3) обов'язкові, безумовні платежі до відповідного бюджету, що справляються з платників податків;

4) дохід (прибуток) підприємства, що перераховується до бюджету.

2. Податки виконують такі функції:

- 1) фіскальну, контрольну, емісійну;
- 2) розподільчу, регулюючу, стимулюючу;
- 3) розподільчу, стимулюючу, фіскальну;
- 4) фіскальну, регулюючу, контрольну.

3. Стимулюючий вплив податків розкривається:

- 1) у контексті регулюючої функції податків;
- 2) через контроль за сплатою податків;
- 3) через визначення об'єкта оподаткування;
- 4) у процесі встановлення податкових ставок.

4. Об'єкт оподаткування - це:

- 1) фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування;
- 2) предмет чи процес, що підлягає оподаткуванню;
- 3) юридична або фізична особа, на яку законом покладено обов'язок сплачувати податок;
- 4) одиниця вимірювання податку.

5. Ставка податку характеризується як:

- 1) сума податку, визначена до сплати в бюджет;
- 2) законодавчо встановлений розмір податку на одиницю виміру бази оподаткування;
- 3) сума, фактично сплачена до бюджету;
- 4) процентна ставка, за якою визначається сума відрахувань до сплати в місцевий бюджет.

6. Розрізняють такі податкові ставки:

- 1) базові;
- 2) граничні;
- 3) абсолютні;
- 4) усе перелічене.

7. База оподаткування - це:

- 1) фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування ;
- 2) предмет чи процес, що підлягає оподаткуванню;
- 3) законодавчо встановлений розмір податку на одиницю виміру бази оподаткування;
- 4) сума податку, визначена до сплати в бюджет

8. Джерелами сплати податків виступають:

- 1) додана вартість, валові витрати, заробітна плата;
- 2) прибуток, заробітна плата;
- 3) грошові фонди, майно, капітал;
- 4) валові витрати, фонди спеціального призначення.

9. Платники податку - це:

- 1) юридичні особи незалежно від форм власності, які мають об'єкти оподаткування;
- 2) фізичні чи юридичні особи, які мають об'єкти оподаткування і на яких покладено обов'язок сплати податків та зборів;
- 3) фізичні особи - підприємці;
- 4) усі фізичні і юридичні особи, незалежно від форм власності.

10. Податкова пільга - це:

- 1) розмір відстрочки податку;
- 2) предмет чи процес, що підлягає оподаткуванню;
- 3) повне або часткове звільнення від сплати податку;
- 4) одиниця вимірювання податку.

11. Податкова пільга надається шляхом:

- 1) звільнення від сплати податку та збору;
- 2) податкового вирахування (знижки);
- 3) зменшення податкового зобов'язання;
- 4) усе перелічене.

12. Найдавнішими формами податків були:

- 1) данина, подушний податок;
- 2) податок на прибуток;

- 3) мито, акцизний податок;
- 4) податок на додану вартість.

13. До прямих податків належать:

- 1) ПДВ, податок на прибуток підприємств, мито, плата за землю, податок з доходів громадян;
- 2) податок на прибуток підприємств, рентні платежі, плата за землю, податок на нерухоме майно;
- 3) податок на прибуток підприємств, акцизний податок, плата за землю, ввізне (імпортне) мито;
- 4) податок на прибуток підприємств, податок з доходів громадян, податок на нерухоме майно, ПДВ.

14. До непрямих податків належать:

- 1) ПДВ, акцизний податок, ввізне (імпортне) мито;
- 2) ПДВ, акцизний податок, рентні платежі;
- 3) акцизний податок, державне мито, податок на нерухоме майно;
- 4) плата за землю, податок на нерухоме майно; податок з доходів громадян.

15. До елементів системи оподаткування не включають:

- 1) платник;
- 2) суб'єкт;
- 3) джерело;
- 4) фінансові санкції.

16. Залежно від способу стягнення, податки класифікують на:

- 1) розкладні і окладні;
- 2) прямі і непрямі;
- 3) загальнодержавні і місцеві;
- 4) регулярні і разові.

17. За формою оподаткування, податки класифікують на:

- 1) розкладні і окладні;
- 2) прямі і непрямі;
- 3) загальнодержавні і місцеві;
- 4) регулярні і разові.

18. За рівнем державних структур, що встановлюють податки, їх класифікують на:
- 1) розкладні і окладні;
 - 2) прямі і непрямі;
 - 3) загальнодержавні і місцеві;
 - 4) регулярні і разові.
19. Ставки яких з наведених податків належать до пропорційних?
- 1) фіксований податок для громадян-підприємців;
 - 2) акцизний податок;
 - 3) податок на прибуток;
 - 4) плата за землю.
20. Відсоткові ставки можуть бути:
- 1) пропорційними;
 - 2) прогресивними;
 - 3) регресивними;
 - 4) усе перелічене.

Завдання 3.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність податків?
2. У чому різниця між податками та іншими видами платежів до бюджету?
3. Назвіть характерні ознаки податку.
4. Які функції виконують податки?
5. Що забезпечує фіскальна функція?
6. За допомогою яких інструментів реалізується регулююча функція?
7. Хто здійснює функцію контролю за сплатою податків?
8. Назвіть елементи податку.
9. За якими ознаками класифікують податки?

ТЕМА 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Зміст теми: Основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Принципи функціонування оптимальної податкової системи. Принципи побудови податкового законодавства, їх характеристика і роль у побудові системи оподаткування в Україні. Необхідність та напрями реформування податкової системи України. Етапи реформування. Податкові проблеми, їх зміст і наслідки. Особливості податкової системи України. Використання податків як важелів економічного стимулювання, їх вплив на розвиток підприємництва, стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств. Необхідність вдосконалення системи оподаткування України з метою активізації впровадження інвестиційно-інноваційних проєктів.

Необхідно знати: визначення терміну «податкова система», принципи побудови податкової системи, історію формування податкової системи України, якими законодавчими актами вона регламентується, види податків та зборів, що стягуються в Україні, основні недоліки податкової системи України.

Ключові терміни та поняття: податкова система, структура податкової системи України, загальнодержавні податки та збори, місцеві податки, місцеві збори.

План

- 2.1. Податкова система України та принципи її побудови.
- 2.2. Необхідність та напрями реформування податкової системи України.
- 2.3. Вплив податків на розвиток і стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності.

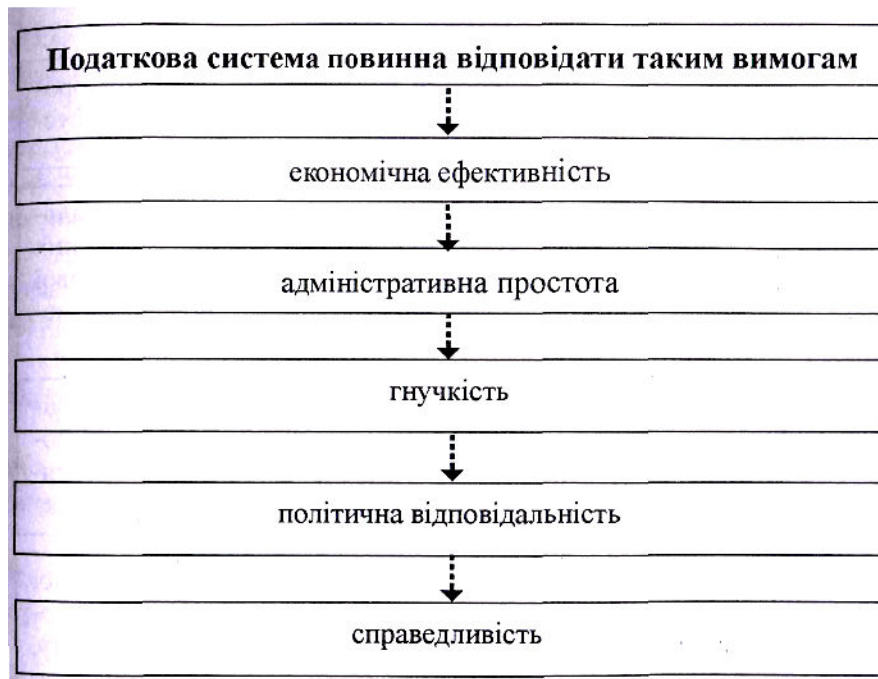
Методичні рекомендації до вивчення теми

2.1. Податкова система України та принципи її побудови

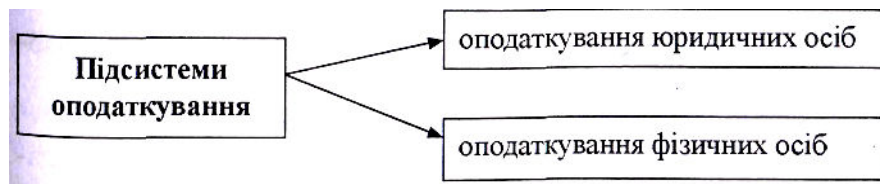
Податкова система України починає своє існування з прийняття Закону України "Про систему оподаткування" від 25.06.1991 року.

З 1 січня 2011 року набрав чинності Податковий кодекс України.

Податкова система - це сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів, що справляються у встановленому податковим законодавством порядку.

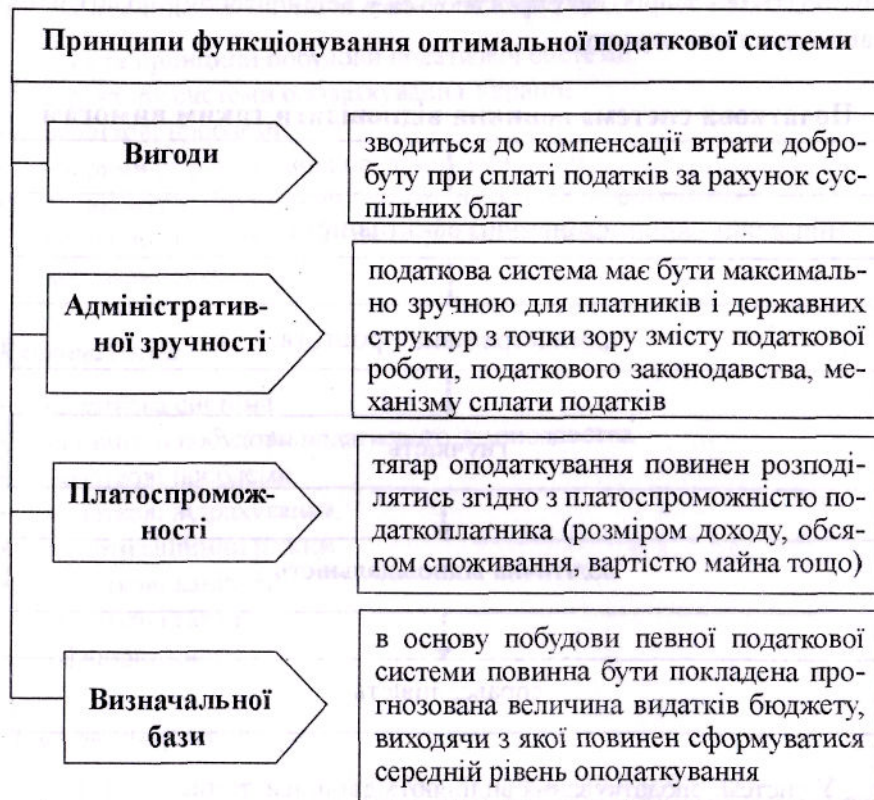

У системі оподаткування виділяють дві підсистеми.

Дотримання основних принципів оподаткування надзвичайно важливе для ефективної реалізації податкової політики, створення оптимально справедливої та економічно виправданої системи оподаткування в майбутньому.

Побудову та функціонування оптимальних податкових систем необхідно розглядати щодо відповідності їх принципів.

Принципи побудови системи оподаткування визначені у Податковому кодексі України, який був прийнятий 2 грудня 2010 р.

Принципи побудови податкового законодавства України:

1) **загальність оподаткування** - кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями ПКУ;

2) **рівність, недопущення податкової дискримінації** - забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

3) **невідворотність настання визначеної законом відповідальності** у разі порушення податкового законодавства;

4) **презумпція правомірності рішень платника податку** в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків,

так і контролюючого органу;

5) фінансова достатність - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

6) соціальна справедливість - встановлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

7) економічність оподаткування - встановлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;

8) нейтральність оподаткування - встановлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

9) стабільність - зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;

10) рівномірність та зручність сплати - встановлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками;

11) єдиний підхід до встановлення податків та зборів - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

Згідно ПКУ до загальнодержавних податків та зборів належать:

1) податок на прибуток підприємств;

2) податок на доходи фізичних осіб;

3) податок на додану вартість;

4) акцизний податок;

5) збір за першу реєстрацію транспортного засобу;

6) екологічний податок;

7) рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;

8) рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні;

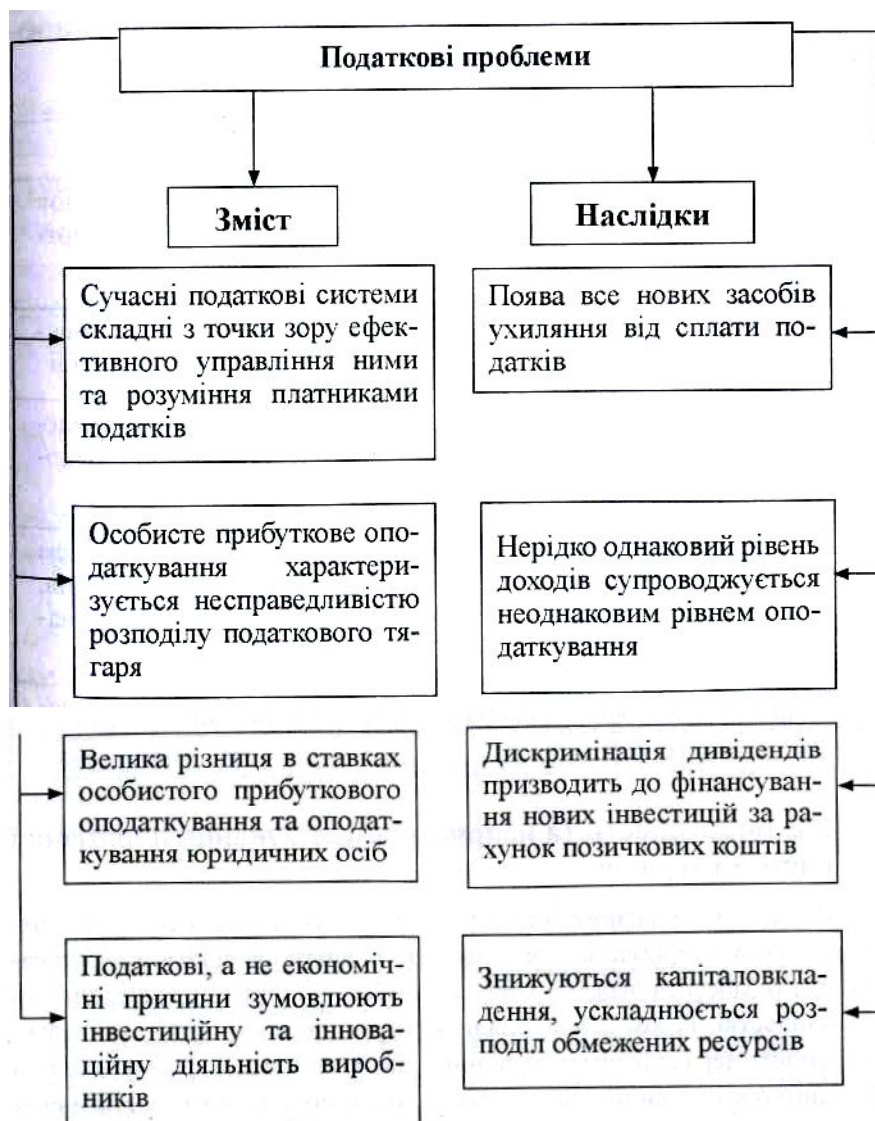
- 9) плата за користування надрами;
- 10) плата за землю;
- 11) збір за користування радіочастотним ресурсом України;
- 12) збір за спеціальне використання води;
- 13) збір за спеціальне використання лісових ресурсів;
- 14) фіксований сільськогосподарський податок;
- 15) збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;
- 16) мито;
- 17) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками;
- 18) збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.

До місцевих податків та зборів в Україні належать:

<i>Місцеві податки і збори</i>
податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки
єдиний податок
збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності
збір за місця для паркування транспортних засобів
туристичний збір

2.2. Необхідність та напрями реформування податкової системи України

Відтак, на сучасному етапі розвитку суспільства особливо важливою постає проблема ефективності податкової діяльності держави, яка б забезпечувала баланс, гармонію, соціальну справедливість у суспільстві. Разом з тим, аналіз суперечностей у сфері податкової діяльності держави чітко засвідчив, що в процесі її формування та функціонування виник ряд проблем, які зумовили низку негативних наслідків:

Зазначені об'єктивні недоліки ускладнювались тим, що податковій системі України притаманні певні особливості:

<i>Особливості податкової системи України</i>
➤ Цілісність існуючої податкової системи порушується внаслідок співіснування в ній двох підсистем оподаткування – стандартної та спрощеної
➤ Податкова система характеризується фіскальною спрямованістю, що спричиняє більшість змін у податковому законодавстві
➤ Нормативно-правова база оподаткування в Україні залишається доволі неоднорідною, а окремі законодавчі норми – недостатньо узгодженими, а інколи й суперечливими
➤ Податкове законодавство характеризується високим ступенем нестабільності, що ускладнює роботу як податкових органів, так і платників податків, а також знижують привабливість національної економіки для іноземних інвесторів
➤ Наявність у податковому законодавстві низки норм неоднозначного тлумачення, що призводить до зростання кількості підзаконних актів, додаткових податкових роз'яснень

Крім зазначених недоліків, що характеризують власне оподаткування в Україні, можна виділити також недоліки системного характеру, які спричинені низкою факторів, що перебувають як у межах додаткової системи, так і за її межами. Серед них такі:

- > податкова заборгованість платників перед бюджетними та державними цільовими фондами;
- > ухилення від оподаткування;
- > нерівномірний розподіл податкового навантаження.

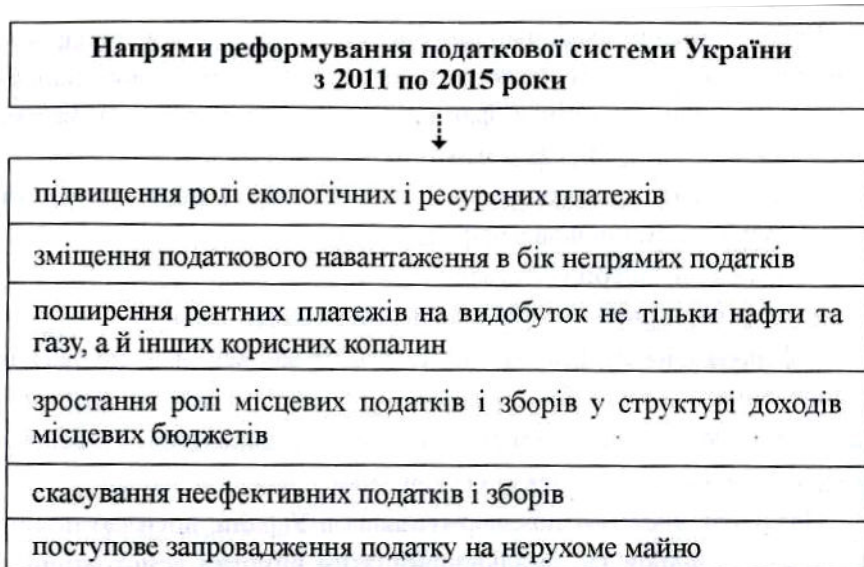
Реформування податкової системи відбувається як у процесі її становлення, так і в процесі подальшого розвитку системи. Зміст податкової реформи значною мірою залежить від покладеної в її основу моделі державного регулювання економіки.

Податкова система, що сформувалася в Україні, поки що не повною мірою відповідає загальноприйнятим вимогам демократичного суспільства, однак, 22 грудня 2006 року з ініціативи Міністерства фінансів України, ДПА України і Українського союзу промисловців і підприємців відбулося публічне обговорення Концепції реформування податкової системи. Був розроблений проект реформування податкової системи до 2015 року, який буде здійснюватися поетапно та передбачає зміни у законодавстві.

Так, 1 і 2 етапи тривали з 2008 по 2010 роки, в цей період було передбачено: реформування ПДВ (спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських

підприємств і їх фінансова підтримка), реформування податку на прибуток підприємств, ухвалення Податкового кодексу України. Ці завдання були виконані.

На 3 етапі - з 2011 по 2015 роки - передбачено реформувати систему адміністраторів податків і зборів (для однакового розуміння норм податкового законодавства його офіційне тлумачення буде здійснюватися виключно Конституційним Судом України).

На нашу думку, чинна податкова система потребує якісного і дієвого реформування, яке має здійснюватися цілеспрямовано, системно, відкрито, виважено за всіма складовими і поступово в часі.

2.3. Вплив податків на розвиток і стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності

Одним з найважливіших факторів, які впливають на рішення про інвестування, особливо на прямі іноземні інвестиції, є чинна система оподаткування. З метою стимулювання інвестиційної діяльності від оподаткування звільняється прибуток підприємств, який направляється на інвестиції. Ці стимули можуть мати форму податкових знижок чи кредитів, які застосовуються до всіх видів фондів чи диференціюються за видами обладнання, діяльності тощо. Більшість країн прийшли до висновку, що ці міри не призводять до досягнення намічених цілей, але серйозно видозмінюють інвестиційні рішення.

Основними податковими факторами, які впливають на прямі іноземні інвестиції є:

Важливим засобом отримання іноземних інвестицій є формування безподаткових зон. Одним із завдань підприємств, які беруть участь в економічній діяльності, є звільнення законним шляхом від митних тарифів, валютного контролю, експортних і імпорتنих квот, інших фіскальних проблем через застосування таких інструментів:

1) **Податкові відрахування** - зменшення оподатковуваного прибутку на суму капітальних витрат.

З інвестиційними податковими відрахуваннями компанія отримує доходи від зниження податкових ставок внаслідок інвестування. Податковий стимул має чітке спрямування - інвестувати діючі компанії, а не створювати нові. Інвестиційні податкові відрахування для капіталу з тривалим строком користування стимулюють інвестиції, що можуть бути прибутковими протягом багатьох років.

2) **Амортизаційний режим.**

У випадках, коли загальні інвестиційні знижки надаються у великих розмірах, інвестовані суми перевищують нагромаджену амортизацію. При стабільних цінах це означає, що додаткові знижки, які перевищують амортизацію, допускаються при збільшенні загальної суми інвестицій. Розмір такої пільги в умовах інфляції зростає, коли поточні інвестиції співпадають з попередніми, які обчислені в номінальних, а не реальних цінах. Це дозволяє отримати прибуток навіть при відсутності реального росту інвестицій. У значній мірі це компенсує недооцінку амортизації.

3) **Режим, який застосовується до витрат.**

Обмеження на віднімання витрат від бази оподаткування встановлюється для:

- > підвищення справедливості системи оподаткування;
- > контролю за діяльністю державних підприємств;
- > непрямих обмежень, викликаних тим, що витрати в основному не дозволяється віднімати від бази оподаткування при відсутності чітких вказівок,

4) Податкові канікули - період, на який прибуток підприємства оподатковується за пільговою ставкою.

Однак, не всі перелічені методи доцільно застосовувати в сучасних умовах України. Наприклад, податкові канікули застосовуються переважно для стимулювання створення нових підприємств і недостатньо ефективні для стимулювання діючих підприємств до оновлення основних фондів. Оскільки для нашої країни головне завдання - оновлення виробничих засобів, то застосування канікул поки що не є актуально.

Існує багато методів, один з яких використання компаній, заснованих в країнах з низьким оподаткуванням:

1) Податкові гавані чи офшорні зони.

Податкова гавань - це територія, де встановлено суттєві пільги, перш за все податкові, поширені на національні і на іноземні компанії.

Офшорний центр (зона) - це територія з пільговим режимом оподаткування, який поширено тільки на іноземні компанії та іноземні інвестиції.

Більшість малих країн стимулює податкові поступлення шляхом дозволу претендентам створювати компанії на вигідних умовах. Недоліками є недовіра влади і приватних фірм до офшорних компаній і труднощі в отриманні кредитів такими компаніями.

2) Країни з проміжним оподаткуванням.

Це країни, які використовують високі податкові ставки до резидентів, але надають відповідні переваги і пільги іноземним інвесторам. Підприємства, які зареєстровані в таких країнах мають більше шансів на отримання банківських кредитів.

Активізація впровадження інноваційних проектів потребує сучасних заходів із надання пільг (насамперед-податкових) підприємствам, які діють в інноваційній і науково-технічній сферах. Щодо доцільності надання преференцій існують різні думки, проте зарубіжний досвід (США, Ізраїль, Німеччина, Франція, Польща, скандинавські країни) свідчить, що податкові преференції - дієвий захід підтримки такої діяльності.

Завдання для виконання

Завдання 1.

Знайти відповідне визначення для кожного наведеного терміну.

Термін	Визначення
1. Податкова система	А – податкова система не повинна входити в протиріччя з ефективним розподілом ресурсів
2. Гнучкість податкової системи	Б – податкова система має швидко реагувати на зміни в економічній ситуації
3. Загальнодержавні податки та збори	В – сукупність податків, зборів і платежів, законодавчо встановлених в державі, принципів, форм і методів їх встановлення, зміни чи скасування, дій, що забезпечують їхню сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства
4. Місцеві податки та збори	Г – податки та збори, що встановлюються Верховною Радою України і стягуються на всій території України
5. Економічна ефективність податкової системи	Д – механізм стягування та порядок їх сплати встановлюється сільськими, селищними, міськими радами відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, установлених законами України

Завдання 2.

Вибрати правильний варіант відповіді.

1. Податкова система повинна відповідати таким вимогам:

- 1) встановлення визначальної бази, функціонального призначення;
- 2) вигоди, адміністративної зручності, платоспроможності, встановлення визначальної бази;
- 3) економічної ефективності, адміністративної простоти, гнучкості, політичної відповідальності, справедливості;
- 4) функціонального призначення, економічної ефективності, адміністративної простоти.

2. Оптимальна податкова система ґрунтується на таких принципах:

- 1) системності, раціональності формування вихідних принципів;
- 2) встановлення визначальної бази, національної політики, функціонального призначення;

3) вигоди, адміністративної зручності, платоспроможності, встановлення визначальної бази;

4) єдності, системності, функціонального призначення.

3. Податковий Кодекс України визначив:

1) податкові ставки;

2) суму штрафних санкцій при несплаті податку;

3) принципи побудови податкового законодавства;

4) податкові пільги.

4. До загальнодержавних податків і зборів належать:

1) збір за першу реєстрацію транспортних засобів;

2) туристичний збір;

3) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;

4) платежі за комунальні послуги.

5. До місцевих податків і зборів належать:

1) акцизний податок;

2) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;

3) ПДВ;

4) податок на прибуток.

6. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки сплачують:

1) юридичні особи;

2) фізичні особи;

3) податкові агенти;

4) юридичні та фізичні особи.

7. Юридичні особи є платниками:

1) податку на додану вартість;

2) акцизного податку;

3) податку на прибуток;

4) усе перелічене.

8. Фізичні особи є платниками:

1) податку на додану вартість;

2) акцизного податку;

3) податку з доходів громадян;

4) усе перелічене.

9. Плату за землю сплачують:

1) юридичні особи;

2) фізичні особи;

3) податкові агенти;

4) юридичні та фізичні особи.

10. Платниками збору за першу реєстрацію транспортних засобів є:

1) юридичні особи;

2) фізичні особи;

3) податкові агенти;

4) юридичні та фізичні особи.

11. Напрями реформування податкової системи України розроблені до:

1) 2010 року;

2) 2015 року;

3) 2020 року;

4) 2025 року.

12. На 1 і 2 етапах реформування податкової системи України передбачається:

1) реформування ПДВ;

2) ухвалення Податкового кодексу;

3) реформування податку на прибуток;

4) усе перелічене.

13. На 3 етапі реформування податкової системи України передбачається:

1) реформування ПДВ;

2) ухвалення Податкового кодексу;

3) скасування неефективних податків і зборів;

4) усе перелічене.

14. Податкові відрахування передбачають:

1) зменшення відрахувань підприємством до бюджету;

2) зменшення оподаткованого прибутку на суму капітальних витрат;

3) збільшення оподаткованого прибутку на суму капітальних витрат;

4) усе перелічене.

15. Податкові канікули — це

- 1) період, за який підприємство не сплачує податки;
- 2) період, на який прибуток підприємства оподатковується за пільговою ставкою;
- 3) період звільнення від оподаткування;
- 4) усе перелічене.

16. Податкова гавань — це

- 1) територія, де встановлено суттєві пільги, перш за все податкові, поширені на національні і на іноземні компанії;
- 2) територія з пільговим режимом оподаткування, який поширено тільки на іноземні компанії та іноземні інвестиції;
- 3) територія, де не сплачуються податки взагалі;
- 4) усе перелічене.

17. Офшорний центр (зона) - це

- 1) територія, де встановлено суттєві пільги, перш за все податкові, поширені на національні і на іноземні компанії;
- 2) територія з пільговим режимом оподаткування, який поширено тільки на іноземні компанії та іноземні інвестиції;
- 3) територія, де не сплачуються податки взагалі;
- 4) усе перелічене.

18. Країни з проміжним оподаткуванням - це

- 1) країни, які використовують високі податкові ставки до резидентів, але надають відповідні переваги і пільги іноземним інвесторам;
- 2) країни, де встановлені суттєві пільги, перш за все податкові, поширені на національні та іноземні компанії;
- 3) країни, де не сплачуються податки взагалі;
- 4) усе перелічене.

19. Одним з факторів впливу на прямі іноземні інвестиції є:

- 1) джерело сплати податку;
- 2) податкові узгодження;

3) податкова квота;

4) усе перелічене.

20. Недоліками офшорних зон є:

1) високі податкові ставки і відсутність пільг;

2) низькі податкові ставки, великий перелік пільг

3) недовіра влади і приватних фірм, труднощі в отриманні кредитів;

4) усе перелічене.

Завдання 3.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте економічний зміст податкової системи.
2. Яким основним вимогам повинна відповідати податкова система|
3. Назвіть принципи функціонування оптимальної податкової системи.
4. Охарактеризуйте принципи побудови податкового законодавства в Україні.
5. Назвіть податки і збори, які належать до загальнодержавних і місцевих.
6. Назвіть основні податкові проблеми і їх наслідки.
7. Які напрями реформування податкової системи України?
8. Охарактеризуйте етапи реформування податкової системи України.
9. Назвіть податкові фактори, які впливають на прямі іноземні інвестиції.
10. Які характерні особливості сплати податків у безподаткових зонах?